

CENTRUM BADANIA OPINII SPOŁECZNEJ

SEKRETARIAT
OŚRODEK INFORMACJI

629 - 35 - 69, 628 - 37 - 04
693 - 46 - 92, 625 - 76 - 23

UL. ŻURAWIA 4A, SKR. PT.24
00 - 503 W A R S Z A W A
TELEFAX 629 - 40 - 89

INTERNET

<http://www.cbos.pl>

E-mail: sekretariat@cbos.pl

BS/104/2002

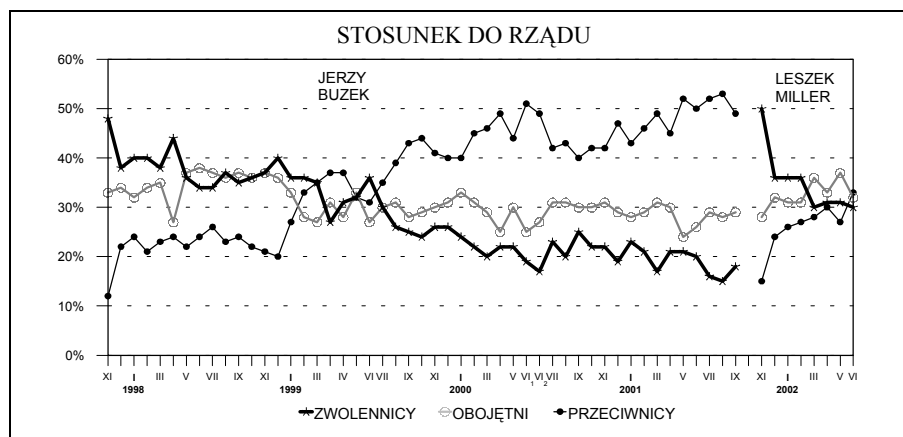
WZROST KRYTYCYZMU W OPINIACH O RZĄDZIE I PREMIERZE

KOMUNIKAT Z BADAŃ

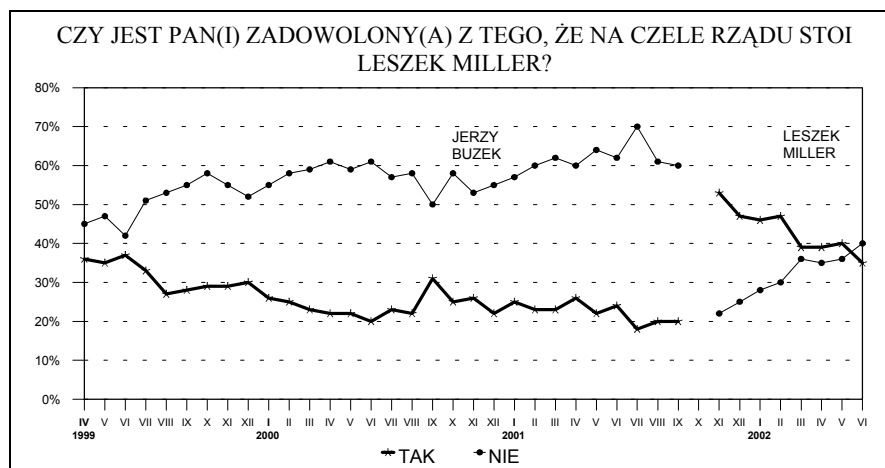
WARSZAWA, CZERWIEC 2002

PRZEDRUK MATERIAŁÓW CBOS W CAŁOŚCI LUB W CZĘŚCI ORAZ WYKORZYSTANIE DANYCH EMPIRYCZNYCH
JEST DOZWOLONE WYŁĄCZNIE Z PODANIEM ŹRÓDŁA

- Po kilkumiesięcznej stabilizacji nastąpiło znaczne pogorszenie się społecznego wizerunku gabinetu rządowego. Wprawdzie nie zmieniła się liczba zwolenników rządu (30%), jednak przybyło - kosztem tych, którzy poprzednio deklarowali obojętność - jego przeciwników (z 27% do 33%).

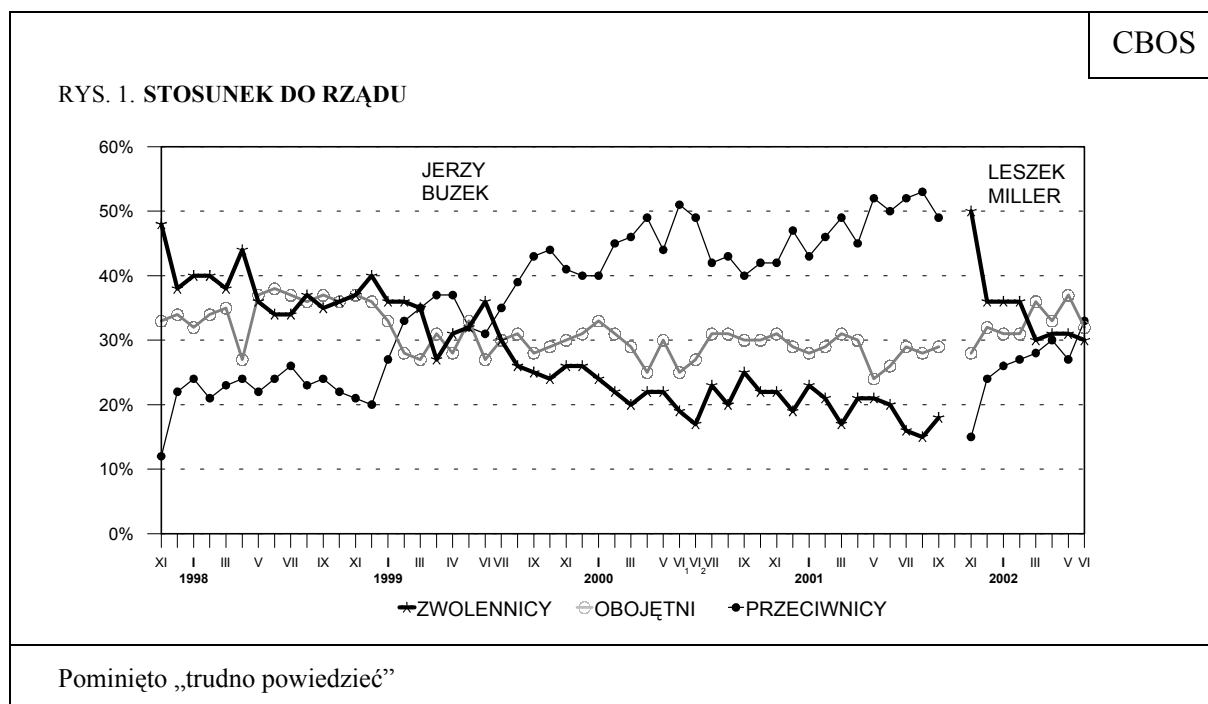

- Wzrósł również krytycyzm wobec całokształtu działalności rządu. Liczba ocen negatywnych (51%) jest niemal dwukrotnie większa niż pozytywne (27%).
- Szczególnie wyraźnie (o 10 punktów) zwiększył się w ciągu ostatniego miesiąca odsetek badanych wątpiących w powodzenie polityki gospodarczej rządu. Już ponad dwukrotnie przeważają oni nad optymistami (57% wobec 27%).
- Mniejszym poparciem niż w poprzednich miesiącach cieszy się premier Leszek Miller (35% zadowolonych z tego, że zajmuje on to stanowisko, 40% niezadowolonych). Aprobata jego osoby jest jednak większa, niż poparcie dla gabinetu, którym kieruje.

Mimo burzliwego i na ogół niekorzystnego dla rządu rozwoju wydarzeń na scenie politycznej oraz niezmiennie trudnej sytuacji gospodarczej przez trzy ostatnie miesiące postawy społeczne wobec gabinetu rządowego były stabilne. W czerwcu¹ natomiast odnotowaliśmy wyraźne pogorszenie się stosunku do Rady Ministrów kierowanej przez Leszka Millera.

Wprawdzie nadal rząd cieszy się poparciem około jednej trzeciej badanych (30%), jednak wyraźnie wzrosła - kosztem tych, którzy poprzednio deklarowali obojętność - liczba jego przeciwników. Po raz pierwszy więc w czasie urzędowania tego gabinetu dezaprobatą przewyższyła jego aprobatę.

¹ Sondaż „Aktualne problemy i wydarzenia” (145) przeprowadzono w dniach 7-10 czerwca 2002 roku na liczącej 1060 osób reprezentatywnej próbie losowo-adresowej dorosłej ludności Polski.

Tabela 1

Stosunek do rządu	Wskazania respondentów według terminów badań											
	VI	VII	VIII	IX*	XI	XII	I	II	III	IV	V	VI
	2001						2002					
	w procentach											
Zwolennicy	20	16	15	18	50	36	36	36	30	31	31	30
Przeciwnicy	50	52	53	49	15	24	26	27	28	30	27	33
Obojętni	26	29	28	29	28	32	31	31	36	33	37	32
Trudno powiedzieć	4	3	4	4	7	8	7	6	7	7	5	6

* Do września 2001 roku wskazania dotyczą rządu Jerzego Buzka, a od listopada - rządu Leszka Millera

Stosunkowo najwięcej zwolenników ma obecny rząd w miastach małych i średniej wielkości, a w grupach społeczno-zawodowych wśród robotników wykwalifikowanych i pracowników umysłowych niższego szczebla. Poparciem dla rządu sprzyja także w pewnym stopniu dobra sytuacja materialna, szczególnie w jej subiektywnym aspekcie (oceny własnych warunków materialnych). Z kolei najmniejsze poparcie ma rząd wśród mieszkańców wsi, robotników niewykwalifikowanych, bezrobotnych oraz uczniów i studentów. Trzeba jeszcze dodać, że wśród ludzi młodych (poniżej 34 roku życia), a także wśród badanych z wykształceniem niższym niż średnie i w grupie niepracujących kobiet wyraźnie dominuje postawa obojętności.

Osoby o orientacji lewicowej są w zdecydowanej większości zwolennikami obecnego rządu, natomiast deklarujące poglądy prawicowe - jego przeciwnikami. Znaczące jest jednak, że ci, którzy swoje poglądy określają jako centrowe, częściej są przeciwnikami niż zwolennikami rządu (choć przeważa wśród nich obojętność). Podobnie jest wśród badanych o nieokreślonych poglądach politycznych (zob. tabele aneksowe).

Rząd Leszka Millera jest gabinetem koalicyjnym, jednak niemal powszechne poparcie ma tylko wśród potencjalnych wyborców SLD. Natomiast w elektoracie PSL odsetek zwolenników rządu, choć wyższy niż odsetek przeciwników, jest bardziej zbliżony do tego, jaki występuje w elektoratach niektórych partii opozycyjnych, niż w elektoracie współkoalicjanta. (Liczebność sympatyków trzeciego koalicjanta - UP - jest w badanej próbie zbyt mała, by wyciągać uprawnione wnioski.) Zwolennicy rządu stanowią także największą grupę wśród osób niemających określonych preferencji partyjnych. Najbardziej jednoznacznie przeciwko rządowi wypowiadają się zwolennicy PiS.

Tabela 2

Elektoraty partii i ugrupowań politycznych*	Stosunek do rządu			
	zwolennicy	przeciwnicy	obojętni	Trudno powiedzieć
	w procentach			
SLD	80	8	11	1
PSL	46	21	26	7
Samoobrona	30	49	19	2
PO RP	23	54	21	2
LPR	15	49	26	10
PiS	13	76	11	0
Niezdecydowani	35	25	28	13
Niegłosujący	18	32	43	7

* Określone na podstawie deklaracji głosowania w potencjalnych wyborach parlamentarnych

W poprzednich miesiącach dynamika ocen działalności rządu kształtowała się nieco inaczej niż ogólna aprobata tego gabinetu. Opinie krytyczne zaczęły przeważać już od marca, natomiast liczba ocen pozytywnych do maja była dość stabilna. Obecnie nastąpił zarówno spadek ocen pozytywnych, jak i wzrost negatywnych, których liczba przekroczyła już nieznacznie połowę.

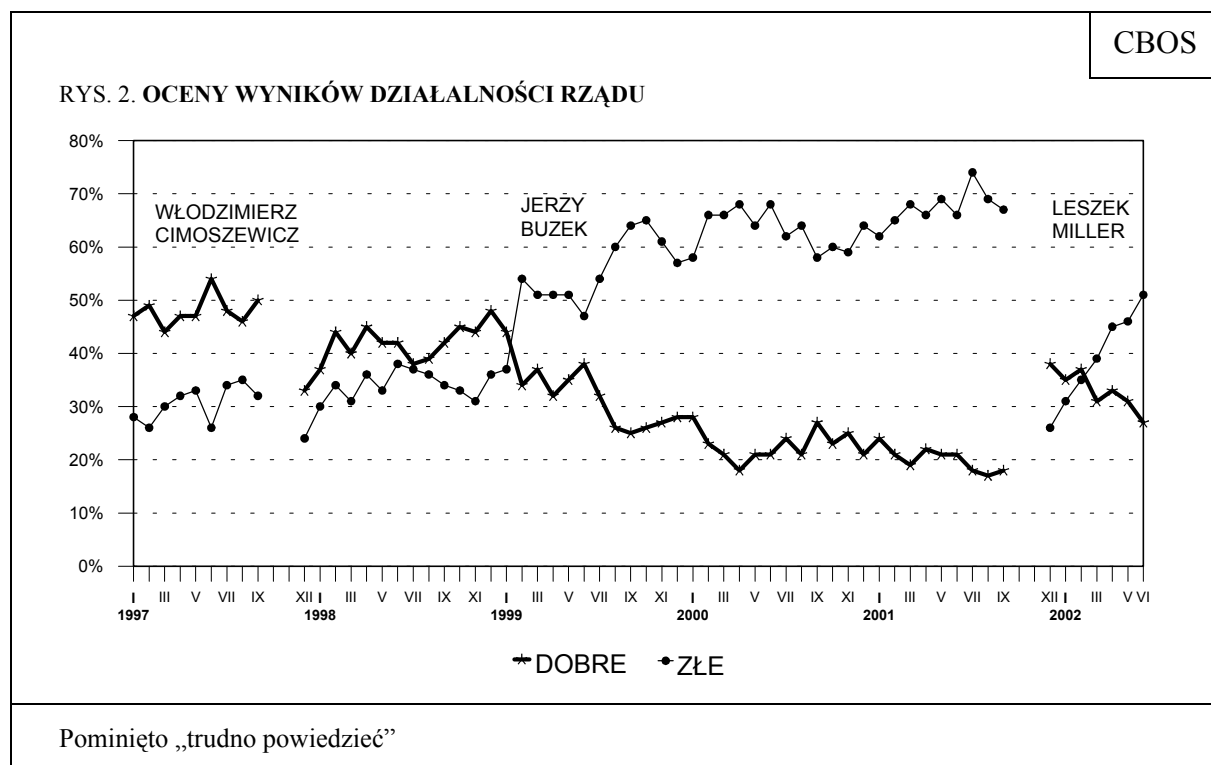

Tabela 3

Jak by Pan(i) ocenił(a) wyniki działalności rządu premiera Leszka Millera od czasu objęcia przezeń władzy?	Wskazania respondentów według terminów badań										
	VI	VII	VIII	IX*	XII	I	II	III	IV	V	VI
	2001					2002					
	w procentach										
Dobrze	21	18	17	18	38	35	37	31	33	31	27
Źle	66	74	69	67	26	31	35	39	45	46	51
Trudno powiedzieć	13	8	14	15	36	34	27	30	23	23	22

* Do września 2001 roku pytanie dotyczyło rządu Jerzego Buzka

Krytycyzm wobec działalności rządu przeważa w zbliżonych proporcjach we wszystkich grupach społecznych i kategoriach demograficznych. Jedynie wśród badanych o poglądach lewicowych jest więcej opinii pozytywnych, choć i w tej grupie blisko co trzecia osoba negatywnie ocenia dotychczasową pracę rządu.

Tylko sympatycy SLD w zdecydowanej większości pozytywnie oceniają wyniki działalności gabinetu Leszka Millera. Natomiast elektorat PSL, również wchodzącego w skład rządu, jest znacznie bardziej krytyczny i nie różni się pod tym względem od zwolenników opozycyjnej PO. Najbardziej negatywnie pracę obecnej ekipy rządowej oceniają potencjalni wyborcy PiS.

Tabela 4

Elektoraty partii i ugrupowań politycznych*	Oceny wyników działalności rządu		
	dobrze	źle	Trudno powiedzieć
	w procentach		
SLD	68	21	11
PSL	29	57	14
PO RP	29	62	9
Samobrona	19	71	10
LPR	12	70	18
PiS	8	75	17
Niezdecydowani	29	36	35
Niegłosujący	20	52	28

* Określone na podstawie deklaracji głosowania w potencjalnych wyborach parlamentarnych

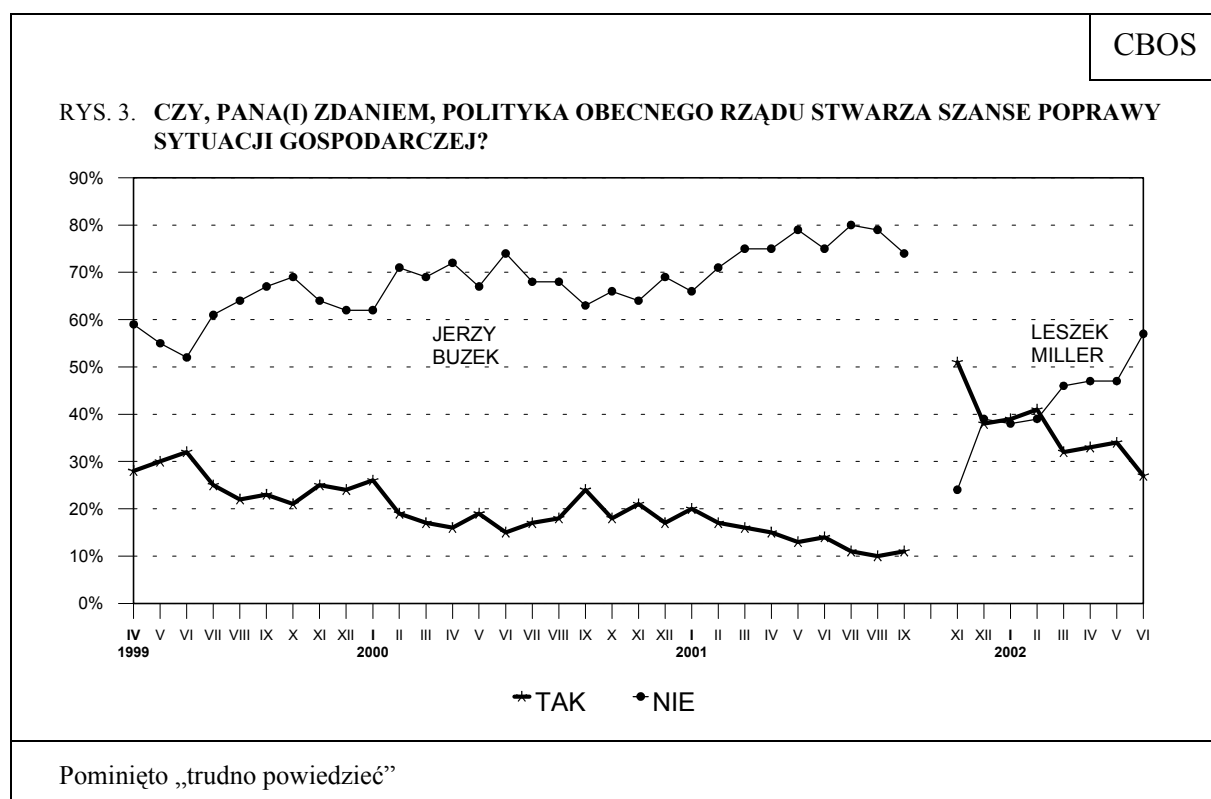
W największym stopniu zmalał optymizm związany z polityką gospodarczą rządu. Obecnie już tylko nieco ponad jedna czwarta badanych pokłada w niej nadzieje na poprawę sytuacji gospodarczej kraju. Liczba pesymistów w ciągu ostatniego miesiąca wzrosła o 10 punktów i jest ponad dwukrotnie wyższa od liczby optymistów.

Tabela 5

Czy, Pana(i) zdaniem, polityka obecnego rządu stwarza szanse poprawy sytuacji gospodarczej?	Wskazania respondentów według terminów badań											
	VI	VII	VIII	IX*	XI	XII	I	II	III	IV	V	VI
	2001						2002					
	w procentach											
Tak	14	11	10	11	51	38	39	41	32	33	34	27
Nie	75	80	79	74	24	39	38	39	46	47	47	57
Trudno powiedzieć	11	9	11	15	25	23	23	20	22	20	19	16

* Do września 2001 roku wskazania dotyczą rządu Jerzego Buzka, a od listopada - rządu Leszka Millera

Nadal jednak gabinet Leszka Millera wzbudza większe nadzieje na poprawę sytuacji gospodarczej niż poprzedni rząd w ostatnich latach swego urzędowania. Obecnie poziom optymizmu jest mniej więcej taki jak przed trzema laty.

W powodzenie polityki gospodarczej rządu Leszka Millera wierzy przytłaczająca większość zwolenników jego partii. W pozostałych elektoratach, łącznie z koalicjantem, dominuje pesymizm.

Tabela 6

Elektoraty partii i ugrupowań politycznych*	Czy polityka obecnego rządu stwarza szanse poprawy sytuacji gospodarczej?		
	Tak	Nie	Trudno powiedzieć
w procentach			
SLD	70	21	9
PSL	29	55	16
PO RP	26	70	4
Samobrona	14	75	11
LPR	12	75	13
PiS	23	71	6
Niezdecydowani	25	47	28
Niegłosujący	18	61	21

* Określone na podstawie deklaracji głosowania w potencjalnych wyborach parlamentarnych

Mniejszym poparciem niż w poprzednich miesiącach cieszy się również premier Leszek Miller. Niezadowolenie z tego, że stoi on na czele rządu, po raz pierwszy przeważało nad zadowoleniem. Jednak poparcie dla niego osobiście jest nadal nieco większe niż dla kierowanego przez niego rządu. Jest ono porównywalne z akceptacją Jerzego Buzka w drugim kwartale 1999 roku, a więc po półtora roku sprawowania urzędu.

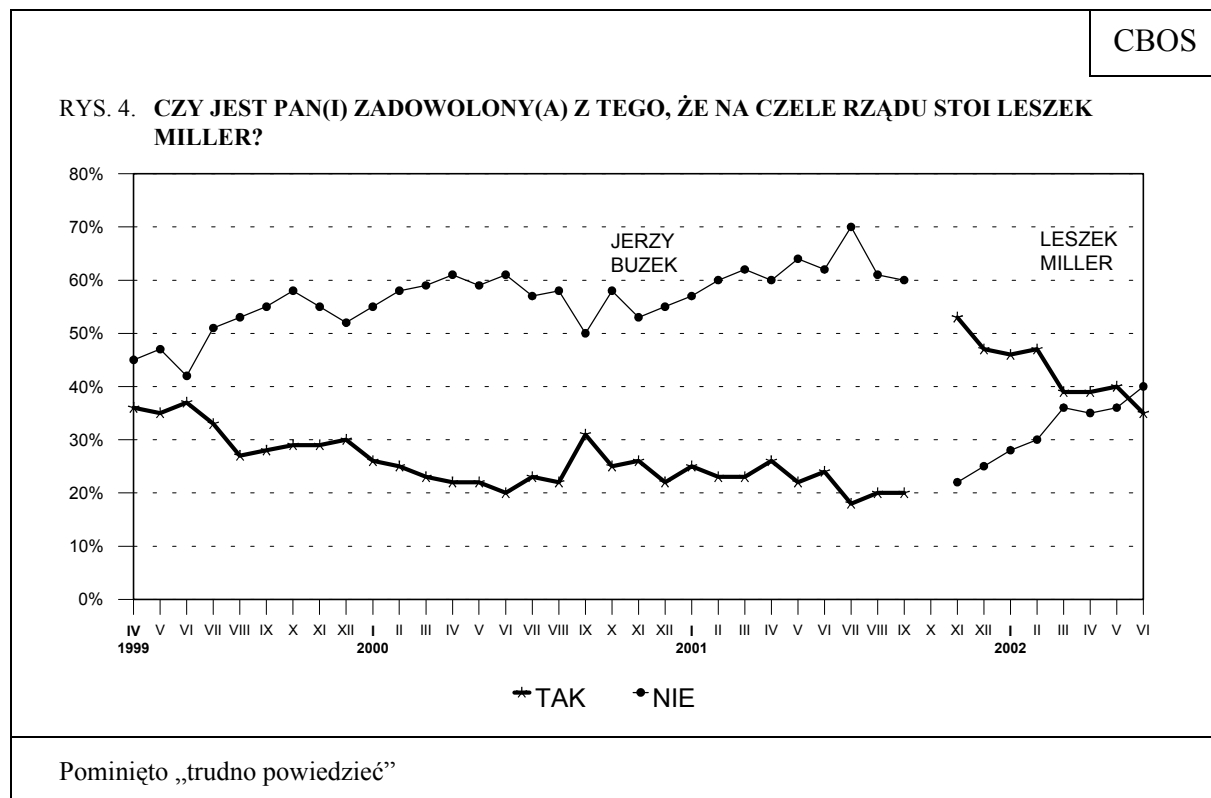

Tabela 7

Czy jest Pan(i) zadowolony(a) z tego, że na czele rządu stoi Leszek Miller?	Wskazania respondentów według terminów badań											
	VI	VII	VIII	IX*	XI	XII	I	II	III	IV	V	VI
	2001						2002					
	w procentach											
Tak	24	18	20	20	53	47	46	47	39	39	40	35
Nie	62	70	61	60	22	25	28	30	36	35	36	40
Trudno powiedzieć	14	12	19	20	25	28	26	23	25	26	24	25

* Do września 2001 roku pytanie dotyczyło Jerzego Buzka

Jedynie zwolennicy SLD w ogromnej większości są zadowoleni z osoby premiera. Wśród zwolenników wszystkich pozostałych partii, łącznie ze współkoalicjantem i osobami biernymi politycznie, przeważa niezadowolenie z obsady tego urzędu. Wśród badanych, którzy deklarują udział w wyborach, ale nie mają określonych preferencji partyjnych, najwięcej osób (42%) nie potrafi wypowiedzieć się na temat osoby premiera, natomiast ci, którzy wypowiadają się w tej sprawie, mają podzielone opinie z nieznaczną przewagą aprobujących Leszka Millera (30% wobec 28%).

Tabela 8

Elektoraty partii i ugrupowań politycznych*	Czy jest Pan(i) zadowolony(a) z tego, że na czele rządu stoi Leszek Miller?		
	Tak	Nie	Trudno powiedzieć
	w procentach		
SLD	79	8	13
PO	38	43	19
PSL	35	58	7
LPR	33	62	5
Samobrona	29	57	14
PiS	19	71	10
Niezdecydowani	30	28	42
Niegłosujący	25	41	34

* Określone na podstawie deklaracji głosowania w potencjalnych wyborach parlamentarnych

Po kilku miesiącach stabilizacji, wraz z pogorszeniem się ogólnych nastrojów społecznych, nastąpiło znaczne pogorszenie się społecznego wizerunku rządu. W tym kontekście zwracają uwagę dwie sprawy: po pierwsze, wprawdzie już w miesiącach poprzednich stosunek do rządu zwolenników PSL był mniej przychylny niż wyborców SLD, to jednak obecnie postawa elektoratu ludowców wobec rządu niewiele się różni, a w niektórych wskaźnikach w ogóle się nie różni od postawy sympatyków partii opozycyjnych. Po drugie, wiele wskazuje na to, że jeśli obecny stan nie jest jednorazowym wyrazem złych nastrojów, to spadek poparcia dla obecnego rządu postępuje szybciej niż dla rządu poprzedniego.

Opracował

Michał STRZESZEWSKI

A N E K S

Tabela 1. Stosunek do rządu

(%)

	Zwolennicy	Przeciwnicy	Obojętni	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	30	33	32	6	1060
Płeć					
Mężczyźni	34	34	29	4	506
Kobiety	26	32	35	7	554
Wiek					
18-24 lat	20	33	41	7	164
25-34	30	26	40	4	191
35-44	31	38	29	2	194
45-54	36	32	29	3	221
55-64	34	38	19	9	121
65 lat i więcej	25	31	31	12	169
Miejsce zamieszkania					
Wieś	23	35	35	6	389
Miasto do 20 tys.	38	24	35	2	144
20-100 tys.	37	26	28	8	194
101-500 tys.	31	33	32	4	200
501 tys. i więcej mieszk.	28	42	25	5	134
Wykształcenie					
Podstawowe	20	33	38	9	258
zasadnicze zawodowe	32	27	37	4	323
Średnie	34	35	26	5	361
Wyższe	33	39	24	4	118
Grupa społ.-zaw. pracujący					
Kadra kier., inteligencja	28	52	19	1	61
Prac.umysł.niż.szczebla	39	29	29	3	91
Pracownicy fiz.- umysł.	34	34	29	2	98
Robotnicy wykwalifikowani	46	26	24	4	78
Robotnicy niewykwalifik.	18	25	57	0	50
Rolnicy	37	37	24	2	65
Pracujący na własny rach.	28	33	36	3	40
Bierni zawodowo					
Renciści	32	30	24	14	119
Emeryci	28	33	31	8	192
Uczniowie i studenci	21	37	38	4	93
Bezrobotni	19	34	39	8	119
Gospodynie domowe i inni	27	16	51	6	53
Pracuje w:					
inst. państw., publicznej	33	37	29	1	154
spółce właścicieli	29	31	37	3	74
prywatnych i państwa	36	31	30	3	199
sekt. pryw. poza rolnict.	36	41	22	2	71
prywatnym gosp. rolnym					
Dochody na jedną osobę					
Do 299 zł	20	39	38	3	151
300-399	34	28	34	4	101
400-599	32	33	29	7	189
600-800	31	32	31	7	165
Powyżej 800 zł	40	36	23	1	127
Ocena własnych war. mater.					
Złe	24	31	36	9	379
Średnie	31	34	31	4	476
Dobre	38	31	26	5	205
Udział w prakt. religijnych					
Kilka razy w tygodniu	16	51	30	2	77
Raz w tygodniu	30	32	32	7	558
1-2 razy w miesiącu	35	28	29	7	150
Kilka razy w roku	31	30	35	4	182
W ogóle nie uczestniczy	29	33	34	4	91
Poglądy polityczne					
Lewica	65	16	19	1	252
Centrum	27	32	36	5	336
Prawica	9	63	26	2	205
Trudno powiedzieć	16	25	45	14	266

Tabela 2. Jak by Pan(i) ocenił(a) wyniki działalności rządu premiera Leszka Millera od czasu objęcia przezeń władzy? (%)

	Dobrze	Źle	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	27	51	22	1060
Płeć				
Mężczyźni	30	53	17	506
Kobiety	25	49	26	554
Wiek				
18-24 lat	25	56	20	164
25-34	30	44	26	191
35-44	25	55	21	194
45-54	31	50	19	221
55-64	27	54	19	121
65 lat i więcej	25	47	27	170
Miejsce zamieszkania				
Wieś	24	53	22	389
Miasto do 20 tys.	32	44	23	144
20-100 tys.	30	46	24	194
101-500 tys.	26	52	22	200
501 tys. i więcej mieszk.	29	55	16	134
Wykształcenie				
Podstawowe	21	48	31	258
Zasadnicze zawodowe	28	54	18	323
Średnie	29	51	21	361
Wyższe	35	50	15	118
Grupa społ.-zaw. pracujący				
Kadra kier. i inteligencja	33	52	15	61
Prac. umysł. niż. szczebla	27	53	19	91
Pracownicy fiz.-umysł.	28	56	16	98
Robotnicy wykwalifikowani	33	35	32	78
Robotnicy niewykwalifik.	32	51	17	50
Rolnicy	32	50	18	65
Pracujący na własny rach.	24	43	33	40
Bierni zawodowo				
Renciści	26	54	20	119
Emeryci	27	48	25	193
Uczniowie i studenci	23	54	23	93
Bezrobotni	25	57	19	119
Gospodynie domowe i inni	22	49	29	53
Pracuje w:				
inst. państw., publicznej	30	51	19	154
spółce właścicieli				
prywatnych i państwa	24	52	24	74
sekt. pryw. poza rolnict.	33	46	21	199
prywatnym gosp. rolnym	34	50	17	71
Dochody na jedną osobę				
Do 299 zł	21	59	19	151
300-399	27	53	20	101
400-599	28	50	21	189
600-800	29	50	21	166
Powyżej 800 zł	39	46	15	127
Ocena własnych war. mater.				
Źle	20	59	21	379
Średnie	30	46	24	476
Dobre	34	47	19	205
Udział w prakt. religijnych				
Kilka razy w tygodniu	20	52	27	78
Raz w tygodniu	27	53	20	558
1-2 razy w miesiącu	28	41	31	150
Kilka razy w roku	30	53	17	182
W ogóle nie uczestniczy	31	48	21	91
Poglądy polityczne				
Lewica	57	31	13	252
Centrum	24	57	19	336
Prawica	13	74	13	205
Trudno powiedzieć	15	44	41	267

Tabela 3. Czy, Pana(i) zdaniem, polityka obecnego rządu stwarza szansę poprawy sytuacji gospodarczej?

	(%)			
	Tak	Nie	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	27	57	16	1060
Płeć				
Mężczyźni	31	56	13	506
Kobiety	23	58	19	554
Wiek				
18-24 lat	27	59	14	164
25-34	27	55	18	191
35-44	25	62	13	194
45-54	28	57	14	221
55-64	28	60	12	121
65 lat i więcej	25	48	27	170
Miejsce zamieszkania				
Wieś	21	59	20	389
Miasto do 20 tys.	37	49	15	144
20-100 tys.	32	50	18	194
101-500 tys.	24	61	15	200
501 tys. i więcej mieszk.	27	63	10	134
Wykształcenie				
Podstawowe	19	55	26	258
Zasadnicze zawodowe	25	61	14	323
Średnie	30	55	15	361
Wyższe	35	56	9	118
Grupa społ.-zaw. pracujący				
Kadra kier. i inteligencja	44	53	3	61
Prac. umysł. niż. szczebla	31	56	13	91
Pracownicy fiz.-umysł.	29	57	14	98
Robotnicy wykwalifikowani	32	48	20	78
Robotnicy niewykwalifik.	25	63	12	50
Rolnicy	26	69	5	65
Pracujący na własny rach.	29	59	13	40
Bierni zawodowo				
Renciści	21	61	18	119
Emeryci	26	51	23	193
Uczniowie i studenci	25	55	20	93
Bezrobotni	21	60	19	119
Gospodynie domowe i inni	23	60	17	53
Pracuje w:				
inst. państw., publicznej	35	51	14	154
spółce właścicieli				
prywatnych i państwa	24	56	20	74
sekt. pryw. poza rolnict.	33	58	9	199
prywatnym gosp. rolnym	24	71	5	71
Dochody na jedną osobę				
Do 299 zł	19	65	16	151
300-399	34	53	13	101
400-599	24	60	16	189
600-800	29	52	19	166
Powyżej 800 zł	40	52	8	127
Ocena własnych war. mater.				
Złe	18	64	18	379
Średnie	30	55	15	476
Dobre	35	48	17	205
Udział w prakt. religijnych				
Kilka razy w tygodniu	23	57	20	78
Raz w tygodniu	27	58	15	558
1-2 razy w miesiącu	25	49	26	150
Kilka razy w roku	29	57	14	182
W ogóle nie uczestniczy	29	60	11	91
Poglądy polityczne				
Lewica	52	38	10	252
Centrum	26	61	13	336
Prawica	14	77	9	205
Trudno powiedzieć	13	53	33	267

Tabela 4. Czy jest Pan(i) zadowolony(a) z tego, że na czele rządu stoi Leszek Miller?

	(%)			
	Tak	Nie	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	35	40	25	1050
Płeć				
Mężczyźni	36	41	23	500
Kobiety	33	40	27	549
Wiek				
18-24 lat	29	44	27	161
25-34	37	39	24	191
35-44	32	43	26	191
45-54	38	41	21	220
55-64	33	39	28	119
65 lat i więcej	38	36	26	168
Miejsce zamieszkania				
Wieś	36	42	21	383
Miasto do 20 tys.	39	35	26	144
20-100 tys.	38	36	27	191
101-500 tys.	27	41	33	200
501 tys. i więcej mieszk.	32	47	21	133
Wykształcenie				
Podstawowe	32	38	31	255
Zasadnicze zawodowe	35	42	23	318
Średnie	37	39	24	359
Wyższe	33	45	22	118
Grupa społ.-zaw. pracujący				
Kadra kier., inteligencja	35	43	23	60
Prac. umysł. niż. szczebla	37	41	21	90
Pracownicy fiz.- umysł.	35	47	19	96
Robotnicy wykwalifikowani	34	36	30	78
Robotnicy niewykwalifik.	34	39	27	50
Rolnicy	43	41	16	64
Pracujący na własny rach.	35	39	26	40
Bierni zawodowo				
Renciści	33	38	30	116
Emeryci	41	37	22	191
Uczniowie i studenci	24	50	26	91
Bezrobotni	28	40	31	119
Gospodynie domowe i inni	35	35	30	53
Pracuje w:				
inst. państw., publicznej	32	43	26	153
spółce właścicieli				
prywatnych i państwa	31	39	30	72
sekt. pryw. poza rolnict.	40	40	20	198
prywatnym gosp. rolnym	44	40	15	68
Dochody na jedną osobę				
Do 299 zł	28	46	26	150
300-399	41	33	26	101
400-599	38	37	25	188
600-800	38	43	19	165
Powyżej 800 zł	38	43	19	126
Ocena własnych war. mater.				
Złe	27	44	28	375
Średnie	39	37	25	472
Dobre	38	42	20	203
Udział w prakt. religijnych				
Kilka razy w tygodniu	17	60	23	78
Raz w tygodniu	35	41	24	554
1-2 razy w miesiącu	38	36	26	149
Kilka razy w roku	38	32	30	179
W ogóle nie uczestniczy	34	42	24	90
Poglądy polityczne				
Lewica	62	24	14	251
Centrum	35	41	24	334
Prawica	18	67	15	203
Trudno powiedzieć	21	36	44	262